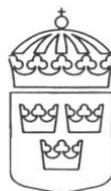

Riksdagens protokoll

1993/94:75

Fredagen den 18 mars

Kl. 9.00–9.45

Protokoll
1993/94:75

1 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

*Svar på
interpellationer*

Talmannen meddelade att tiden för plenum för interpellationssvar fredagen den 25 mars ändrats till kl. 12.00.

2 § Svar på interpellation 1993/94:103 om vittnens rädsla för represalier

Anf. 1 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig vilka åtgärder som jag är beredd att vidta för att vittnen skall våga framträda utan oro och rädsla för hot, och inför domstol stå fast vid sina iakttagelser.

Vittnen har ofta en mycket central roll i brottsutredningar och brottmålsrättegångar och det är av yttersta vikt att personer kan vittna utan att behöva oroa sig för följderna. Jag har flera gånger under min tid som justitieminister poängterat detta och då klargjort att rättsordningen naturligtvis skall skydda parter och vittnen mot hot och våld. Det är en väsentlig del i rättstryggheten och i upprätthållandet av rättsordningen. Regeringen har också vidtagit en rad åtgärder för att förbättra det skyddet. Jag återkommer till detta. Jag vill dock redan nu understryka att det är viktigt att se till att vi, i vår ambition att förbättra för och hjälpa vittnen, inte går så långt att vi kommer i konflikt med de grundläggande principer som skall gälla i en rättsstat.

När det gäller frågor om hot mot vittnen är det naturligt att man diskuterar möjligheten att hemlighålla vittnens identitet för den tilltalade. Denna fråga har behandlats vid ett flertal tidigare tillfällen.

En arbetsgrupp inom Rikspolisstyrelsen lämnade under 1990 ett förslag om anonymitetsskydd för vittnen (RPS Rapport 1990:4). Enligt förslaget skulle vittnets identitet hållas hemlig för den misstänkte, medan identiteten skulle vara känd för polis, åklagare, försvarare och domstol. Den av regeringen år 1989 tillsatta våldskommissionen hade bl.a. till uppgift att utreda hur vanligt det var att parter och vittnen utsattes för våld och hot i anslutning till förundersökning och rättegång.

Kommissionens slutsats i betänkandet (SOU 1990:92) var att problemen inte är av den arten och omfattningen att det är motiverat med åtgärder som rubbar de principer om offentlighet och insyn i processmaterialet som vi har

i vår rättsordning. Kommissionen fann att åtgärder i de allvarligaste fallen även i fortsättningen bör gå ut på bl.a. fysiskt skydd.

När jag besvarade en interpellation i februari 1992 angående anonymitets-skydd för uppgiftslämnare till polis och domstol redogjorde jag för min uppfattning i denna fråga.

En grundläggande princip i ett rättssamhälle är att en part i ett mål eller ärende skall ha fullständig insyn i de förhållanden som kan läggas till grund för en domstols eller myndighets avgörande. Detta gäller i mycket stor utsträckning även sekretessbelagda uppgifter. En part skall helt enkelt känna till och kunna bemöta alla uppgifter som domstolen eller myndigheten grundar sitt avgörande på. Vid de allmänna domstolarna gäller därför att en part har rätt att utan inskränkning få del av alla de omständigheter som läggs till grund för domstolens avgörande.

Den princip jag nu har nämnt slås fast i den europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna. I konventionen anges att den som blivit anklagad för att ha begått ett brott skall ha rätt att förhöra eller låta förhöra vittnen som åberopas mot honom. Europadomstolen har förklarat att ett förfarande som innebär att en domstol lägger uppgifter som lämnats av anonyma vittnen till grund för en fällande dom strider mot konventionen. Domstolen har motiverat detta bl.a. med att försvaret i de fallen inte har möjlighet att värdera ett anonymt vittnes tillförlitlighet och ifrågasätta vittnets trovärdighet.

Man kan säga att denna princip sätter ramen för vad som är möjligt att göra för att skydda parter, vittnen och målsägande mot hot och våld.

Det finns emellertid utrymme för förbättringar. Vissa har redan genomförts och andra kommer att genomföras.

Den som hotar ett vittne eller en målsägande gör sig skyldig till brott. Brottet rubriceras som övergrepp i rättssak (17 kap. 10 § brottsbalken). Den 1 juli förra året skärptes straffet för övergrepp i rättssak. Om brottet bedöms som grovt är minimistraffet numera sex månaders fängelse.

Regeringen har nyligen överlämnat en proposition till riksdagen: Brottsoffren i blickpunkten – en brottsofferfond och andra åtgärder för att stärka brottsoffrens ställning (prop. 1993/94:143). I propositionen behandlar regeringen bl.a. frågan om anonymitet för vittnen. I denna del föreslås att uppgifter om målsägandes och vittnens ålder, yrke och bostadsadress inte i onödan skall framgå av stämningsansökan och andra handlingar som delges den tilltalade i ett brottmål. Vidare föreslås att vittnen och målsägande under rättegången endast skall tillfrågas om dessa uppgifter om det behövs. I propositionen redovisas också att regeringen avser att göra ändringar i förundersökningskungörelsen så att uppgifter om målsägandes och vittnens ålder, yrke och bostadsadress inte skall antecknas i förundersökningsprotokollet. Härigenom undviker man att den misstänkte automatiskt får del av dessa uppgifter om han begär en kopia av förundersökningsprotokollet. Detta innebär en förbättring i förhållande till gällande rätt.

Även förslaget i propositionen om att målsäganden skall tillfrågas om han eller hon vill bli underrättad om bl.a. permissioner och i vilken kriminalvårdsanstalt den tilltalade befinner sig, innebär en förbättring av dagens regler.

När det framförs hot om våld mot vittnen och målsägande anser jag att det i första hand är polisen som skall agera och gripa dem som gör sig skyldiga till övergrepp i rättsak. När detta inte är möjligt måste samhället på annat sätt fysiskt skydda dem som är utsatta.

Jag är alltså väl medveten om det problem som Sten Andersson tar upp, även om omfattningen av problemet inte bör överdrivas. I många fall är vittnen och målsägande oroliga för att berätta vad de vet för polisen eller domstolen. Det behöver emellertid inte finnas något reellt hot för att människor skall känna på det sättet. Att många människor, naturligt nog, känner obehag inför uppgiften att vittna är knappast något man kan komma till rätta med endast genom lagstiftning.

Jag är dock angelägen om att försöka underlätta för dem som skall medverka i en brottmålsprocess. Det är mot den bakgrunden man skall se regeringens förslag om bl.a. utökad rätt till målsägandebiträde och rätten att alltid ha en stödperson närvarande under en rättegång. Jag och mitt departement har också en fortlöpande kontakt med domstolarna ute i landet när det gäller vad som rent praktiskt kan göras för att underlätta för vittnen och målsägande när de kommer till domstolen.

Jag vidtar alltså åtgärder för att förbättra vittnens och målsägandes ställning i den utsträckning som det är möjligt utan att hamna i konflikt med grundläggande rättsprinciper. Jag är i mitt arbete angelägen om att svensk lagstiftning skall innehålla en rimlig balans mellan en misstänkts eller en tiltalads rättigheter och vittnens och målsägandes rätt till skydd och säkerhet. Sverige deltar också aktivt i det arbete som, bl.a. efter svenskt initiativ, pågår i Europarådet i frågan.

Som Sten Andersson väl känner till tycker jag de frågor som han berör i sin interpellation är mycket viktiga. Ett vittne som utsätts för hot är ett brottsoffer. Några av de frågor som jag prioriterar allra högst är just att förbättra stödet till brottsoffer och att på olika sätt förbättra brottsoffrens ställning.

Anf. 2 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min interpellation.

Statsrådet säger att man inte skall överdriva de här problemen, men mot bakgrund av de händelser som har inträffat under senare tid tror jag inte att man längre kan prata om att någon överdriver i de här frågorna. Vi kan nämligen läsa om allt fler hot mot vittnen, och man har även utsatt vittnen för fysiskt våld. Det ser jag som mycket allvarligt. Ännu allvarligare är det faktum att hot har riktats även mot poliser, mot domstolar och mot anställda inom kriminalvården.

Jag ser det som ytterst positivt att statsrådet tar allvarligt på det här. Om man inte gör det innebär det ett grundskott mot vårt rättssamhälle.

I svaret talar statsrådet länge och mycket om anonyma vittnen och problematiken kring dem. Jag förstår också att detta är mycket känsligt. Anonymitet i absurdum kan få helt andra effekter än de som från början var avsedda.

Vi vet att polis- och tullmyndigheter, och även sociala myndigheter, uppmanar människor att ringa och tipsa om de ser någonting som är fel. Jag kan förstå att det finns ett vällovligt syfte bakom detta, men det kan skapa – och

har skapat – problem. Det kan gälla en sådan bagatell som en liten fejd mellan grannar. En av grannarna kan ringa till det sociala och säga att en granne misshandlar sina barn. Det har hänt att en person som kanske har varit misstänkt under flera månader har fått lida av det under utredningar och liknande – även om misstankarna har varit helt obefogade. Tyvärr säger många människor: ingen rök utan eld. Även om personen i fråga blir friad i slutändan kan många tro att det ändå fanns någon bärighet i påståendena.

Jag skall gå tillbaka till det s.k. huvudspåret om vittnen. Vittnen som i ett skede har givit en mycket klar beskrivning över vad som har hänt minns plötsligt inte någonting. De har glömt allt. De ger en helt annan bild än den som de först lämnade. Det är ännu allvarligare att detta också gäller poliser. Jag läste häromdagen i en tidning från min hemstad om en polis som uppträdde skakad i rätten. Eftersom det har gått så långt borde vi verkligen tänka efter vilka åtgärder som måste vidtas.

Det är inte heller någon hemlighet att poliser i vissa sammanhang, då de har varit förhørsledare, inte har velat underteckna förhørsprotokollet. Jag kan förstå det. Även poliser har familjer. De är rädda för att deras familjer skall utsättas för konkreta hot om de agerar på ett speciellt sätt i en viss fråga.

I slutändan kan vi få samma situation som man har fått i Danmark. Där uppträder vissa gång på ett sådant sätt att åklagare och poliser drar sig för att åtala medlemmar i dem. Man kan i alla fall tolka det så. De är uppenbart rädda för de konsekvenser som ett vittnesmål kan få. Detta får absolut inte hända här. Jag tror inte att det hjälper att vittnen är anonyma. Det enda som hjälper är kraftigt skärpta straff för dem som begår sådana här brott eller som försöker få vittnen att ge en annan bild av vad som har hänt.

Det förvånar mig litet att statsrådet säger att hon förstår att människor känner obehag inför att vittna. I praktiken kanske det är så, men i en rättsstat som just bygger på lagar och lagstiftning är det sorgligt att människor som har sett en sak redan från början skall vara rädda för att berätta vad de har sett. De kanske inte vågar berätta, vilket kan innebära att en person som inte skulle ha blivit straffad blir straffad eller tvärtom.

Fru talman! Jag vet att man nyligen har skärpt straffen för övergrepp i rättssak. Jag ser dock allvarligt på detta, framför allt när poliser hotas och blir rädda. Jag vill fråga statsrådet: Kan det inte finnas skäl att skärpa straffen ytterligare för dessa gärningar?

Anf. 3 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Först vill jag konstatera det som Sten Andersson i Malmö också konstaterade, nämligen att vi i grunden är överens. För att det inte skall finnas någon missuppfattning mellan oss vill jag påpeka att jag helt håller med om att problemet är stort. Det jag sade var att omfattningen av problemet inte får överdrivas. Problemet finns. Problemet är allvarligt, men vi kan vara tacksamma över att det trots allt har en mycket begränsad omfattning.

När det gäller straffsanktionerna för övergrepp i rättssak nämnde jag att vi höjde straffen den 1 juli 1993. Jag nämnde minimistraffet, som numera är sex månaders fängelse. Det markerar hur allvarligt vi ser på detta. Det finns alltså inte böter i straffskalan, utan sex månaders fängelse är minimum.

Maxstraffet är att betrakta som ett mycket strängt straff, nämligen fyra års fängelse. Jag har svårt att se att det finns skäl att göra ändringar på det området.

Vi skall komma ihåg att det i de situationer som Sten Andersson talar om ofta förekommer brott utöver övergrepp i rättssak. Ofta begås andra typer av brott samtidigt. Olika former av hot och våld kan göra att det totalt blir fråga om strängare påföljder. Jag kan därför inte se att det i dag finns skäl att göra ändringar i lagen. Däremot hoppas jag att riksdagen kommer att ställa sig bakom de lagförslag som nu ligger på riksdagens bord. De är grundade på vår brottsofferpromemoria och kommer att innebära förbättringar.

Jag ser också att det bland våra domstolar och även andra myndigheter växer fram en ny medvetenhet som kan påverka arbetsmetoderna. Som jag sade tidigare är de inte minst viktiga i sammanhanget.

Anf. 4 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag ser det som positivt att statsrådet säger att man faktiskt kan dömas till maximalt fyra års fängelse, om något mycket allvarligt brott har begåtts inom detta område. Jag vet inte vilket straff som någon maximalt har dömts till hitintills i ett sådant ärende.

Jag kan bara säga att det finns en problematik kring hotade vittnen, skrämda poliser och kanske ibland även skrämda åklagare. Statsrådet delar nog den uppfattningen.

Det kan t.ex. bli litet strul på en kriminalvårdsanstalt. Någon som är permitterad kanske vägrar att ta in sådant som man inte får lov att ta in på en anstalt. Han eller hon kan sedan få stryk för det. Att då få någon att ställa upp och vittna är hart när omöjligt. Ingen har sett eller hört någonting. Ingen vet någonting, trots att en människa kanske ligger sönderslagen på ett sjukhus på ett sätt som man knappast kan åstadkomma själv.

Jag tror inte att vi kommer längre i den här debatten. Vi är båda överens om att detta är viktigt. Framför allt måste vi se till att vittnen känner trygghet. Det är viktigt för vårt samhälle att de som har sett någon utföra en gärning som strider mot svensk lag också känner att de har samhällets stöd i ryggen när de står inför domstolen och talar om exakt vad de har sett.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1993/94:98 om den kommunala demokratin

Anf. 5 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Bo Holmberg har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att förbättra öppenheten, insynen och medborgarförtroendet i kommunerna.

Det finns ett stort behov av insyn, öppenhet och offentlighet i den kommunala verksamheten. Detta gäller kanske särskilt i dag när det sker stora förändringar ute i kommunerna. Det är bara i en dialog med de anställda och med medborgarna som kommunerna kommer att kunna klara av de problem och utmaningar som de ställs inför.

Prot. 1993/94:75
18 mars 1994

*Svar på
interpellationer*

När jag besvarade en fråga från Catarina Rönnung i slutet av februari om kommunernas tillämpning av offentlighetsprincipen sade jag att "offentlighetsprincipen är en av grundstenarna i den svenska demokratin". Med tanke på dagens interpellation vill jag starkt betona att också yttrandefriheten är en av dessa grundstenar.

Medborgarnas rätt att fritt få uttrycka tankar, åsikter och känslor gentemot det allmänna framgår av regeringsformen (2 kap. 1 §). Denna rätt gäller naturligtvis också för personer som är anställda i en kommun. Det har JO också slagit fast vid flera tillfällen. Exempelvis uttalade ombudsmannen i ett beslut den 23 mars 1992 att "arbetsgivare inom den offentliga förvaltningen inte genom generella uttalanden eller genom kritik i enskilda fall får söka påverka arbetstagare i fråga om det sätt på vilket yttrandefriheten används". (Dnr 802-1991)

Nu pågår det ett omfattande förändrings- och förnyelsearbete ute i kommunerna. Syftet med det bör enligt min uppfattning inte bara vara att göra verksamheten effektivare utan också att öka medborgarnas möjligheter till insyn, inflytande, medansvar och valfrihet.

Jag är medveten om att en ökad användning av entreprenadupphandling i kommuner och landsting ibland kan medföra att sekretesslagens bestämmelser måste tillämpas för att en rättvis konkurrenssituation skall uppstå mellan egenregiverksamheten och externa leverantörer. Men huvudprincipen bör vara att den kommunala verksamheten skall präglas av stor öppenhet. Jag vill påminna om att regeringen i slutet av förra året föreslog ändringar i kommunallagen som syftar till att väsentligt öka insynen i de kommunala företagen. Riksdagen antog förslagen. Detta visar enligt min mening att regeringen också i handling är beredd att verka för en ökad öppenhet i den kommunala verksamheten.

Om ungefär en vecka kommer regeringen att lämna en proposition om den lokala demokratin till riksdagen. I propositionen kommer regeringen att föreslå ytterligare konkreta åtgärder för att förbättra just öppenheten, insynen och förutsättningarna för ett bättre medborgarförtroende i kommunerna. Jag vill inte föregripa det konkreta innehållet i propositionen. Däremot vill jag i mer allmänna ordalag peka på några viktiga reformbehov när det gäller den lokala demokratin.

Först och främst tycker jag att det är viktigt att de som använder den kommunala servicen får ett ökat inflytande över den. De blir då mer delaktiga i de beslut som fattas och kan därför på ett helt annat sätt än i dag ställa sig bakom besluten. Ett ökat inflytande för dem som närmast berörs av den kommunala servicen har dessutom ett stort demokratiskt värde i sig. Lokaldemokratikommittén föreslog att man skulle göra det möjligt för kommunerna att inrätta s.k. självförvaltningsorgan inom t.ex. skolor och daghem. Förslaget innebär att medborgarna inte bara garanteras insyn och öppenhet i den kommunala förvaltningen utan också ett verkligt inflytande över driften av den kommunala verksamheten. Det är en modell som jag verkligen tror har framtiden för sig.

En annan sak som jag vill ta upp är medborgarnas möjlighet till insyn i de kommunala organen. I takt med att fler och fler beslut med nödvändighet har förts över från fullmäktige till nämnderna har medborgarnas möjligheter

till insyn försvårats. Kommunallagens regler hindrar i dag de kommuner och landsting som så vill att öppna sina nämndsammanträden för allmänheten. Med öppna nämndsammanträden skulle den demokratiska insynen kunna öka och kontakten mellan medborgare och förtroendevalda förbättras.

Slutligen vill jag ta upp den risk från demokratisk synpunkt som kan finnas när en allt större del av den offentliga verksamheten läggs ut på entreprenad. Det har ibland ansetts vara oklart vilket ansvar som kommunerna och landstingen har för en sådan verksamhet. Enligt min mening är det klart att kommunen eller landstinget, så länge de har kvar huvudmannaskapet för en viss verksamhet och alltså finansierar den med kommunala skattemedel, också har ett ansvar för att verksamheten bedrivs på ett sätt som är ändamålsenligt och rättssäkert för medborgarna. Även om nämnderna lämnar över en viss verksamhet till någon annan är det därför viktigt att det slås fast att de har kvar det yttersta ansvaret för den. Även den frågan tas upp i regeringens kommande proposition om lokal demokrati.

Anf. 6 BO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Jag uppfattar statsrådets svar på det sättet att hon tycker att det är viktigt att hävda öppenheten, yttrandefriheten och demokratin i våra kommuner. Jag tycker att det är bra att svaret är klart och entydigt på den punkten.

I verkligheten utanför detta hus, Inger Davidson, hotas just dessa värden i dag. Det räcker uppenbarligen inte med att statsrådet har den här uppfattningen och att vi har en interpellationsdebatt här i riksdagen. Verkligheten ser annorlunda ut, och därför är min fråga berättigad. Vad tänker statsrådet göra för att yttrandefriheten bland de kommunalt anställda skall kunna förverkligas?

Jag har med mig ett antal urklipp från olika tidningar. Expressen talar om munkavle i kommunerna. Dagens Nyheter talar om att öppenheten försvann ut bakvägen: "När kommunen privatiserar gäller inte tryckfrihetsförordningen." Expressen har tidigare haft en stor artikel där man har beskrivit verkligheten för landstingsanställda och kommunalt anställda. Temat för artikeln var att man skall hålla tyst och inte säga emot om man vill behålla jobbet. I Lärarnas tidning har återkommande artiklar gällt hur lärare som har kritiserat nedskärningar har förflyttats.

Strax innan jag nu skulle ta del av statsrådets svar fick jag en skrift från SKTF, Kommunal, SHSTF och Lärarförbundet där de säger: "Låt inte jobbet tysta munnen." I skriften beskrivs ett antal upprörande fall och tilltag i framför allt en del moderatledda kommuner där man hotar folk med förflyttning. De skall få andra arbetsuppgifter eller bli avskedade. För en tid sedan skrev kommunalrättsjuristen Anders Svensson följande i Dagens Nyheter: "Helst vill vi naturligtvis blunda för det faktum att yttrandefriheten allt oftare åsidosätts i Sverige. Det allvarliga är att detta får fortsätta utan att några av de demokratiska partierna eller offentlighetsansvariga myndigheterna ingriper."

Jag menar att, Inger Davidson, vi nu har kommit till den punkt då vi inte längre kan blunda för de övergrepp som sker på yttrandefriheten. Jag tycker

Prot. 1993/94:75
18 mars 1994

*Svar på
interpellationer*

också att vi bör fråga oss varför det här kan inträffa. Jag vill ge Inger Davidson en bild från den verklighet jag ofta möter.

Jag bjuds in på ett antal konferenser som handlar om hur vi skall förnya den offentliga sektorn. Det börjar ofta med att en "marknadskille" kliver upp i talarstolen och hälsar oss välkomna. Han är välkammad och ordentlig med slips. Han säger ungefär följande: Vi har ett stort problem i Sverige i dag – den ekonomiska krisen. En stor del av orsaken är att vi har kommuner som utgör monopol. Medborgarna måste bli kunder. Barnomsorgen måste bli affärsområde ett. Äldreomsorgen måste bli affärsområde två. Nu gäller det sannerligen för oss politiker att kunna se köpkraft i behovet av barnomsorg och annat.

För mig, Inger Davidson, betyder det att denne konsult inte kan skilja mellan mänskliga behov och kommersiell efterfrågan. Det är just den här tidsandan där det ekonomiska tänkandet körs in på det sättet som förleder en del kommunalpolitiker att tro att de är något slags vd i ett företag. De tror att de kan uppträda och smyga utan att ta hänsyn till offentlighetsprincipen och agera enligt de regler som gäller i ett företag. Men ett kommunalråd är ingen vd. Ett kommunalråd är en förtroendevald person som skall fullfölja regeringsformens och grundlagarnas bestämmelser om folkstyret.

Den här tidsandan gäller något helt annat. Kommunerna är på väg att förvandlas till affärsföretag i stället för att vara kommunala självstyrelseorgan.

Jag skulle gärna vilja ha en kort diskussion med Inger Davidson om vad vi nu skall göra för att upprätthålla yttrandefriheten. Vad kan vi göra för att stävja tilltagen mot och övergreppen på yttrandefriheten? Vad behöver vi nu göra för att återupprätta centrala värden i den kommunala självstyrelsen?

Anf. 7 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Vi är överens i den grundläggande frågan, nämligen att yttrandefriheten är värd att värnas om till det yttersta. I Sverige har vi lagfäst yttrandefriheten inte bara i vanlig lag utan i grundlag. Längre kan man inte gå när det gäller lagstiftning.

Jag tror att man skall akta sig för att koppla ihop den marknadsorientering som pågår ute i kommunerna med frågor om yttrandefrihet. Jag tror inte att det finns ett samband däremellan. Däremot tror jag att det oftare leder till kritik och konflikter när man nu måste vidta nedskärningar i de flesta kommuner i stället för att som tidigare bara arbeta med att utöka en verksamhet. Det är alltså helt naturligt att det t.ex. uppstår konflikter och att tjänstemän har svårt att medverka i nedskärningar som de själva kanske uppfattar som orättvisa. Jag tycker således egentligen inte att det är så konstigt om kritiken ökar när kommunerna måste börja effektivisera och spara.

Vi har nu uppgiften att lyckas med att spara och att konkurrensutsätta verksamhet samtidigt som vi skall behålla våra demokratiska spelregler. Det är den utmaningen vi står inför. Då krävs det självfallet tydliga lagregler, och det har vi i dag. Men det räcker inte. Det behövs också vilja och kunskap, både hos politiker och tjänstemän, när det gäller att komma till rätta med de problem som alltid uppstår när en ny organisation eller andra förändringar skall genomföras. Jag tror att den mest framkomliga vägen är utbildning av, information till och dialog mellan alla som berörs av förändringarna.

Man måste börja på ett tidigt stadium. Man måste informera, utbilda och sitta ned vid samma bord. Man måste dra in så många som möjligt i processen, helst också de vanliga medborgarna, när man skall genomföra förändringar i en kommun. Genom enkäter och på andra sätt kan man fråga medborgarna hur de skulle vilja lösa de problem man står inför. Detta tror jag, som sagt, är den mest framkomliga vägen.

Jag tror också att det inte skadar att man ibland skyndar litet mera långsamt än vad man i dag gör i den här processen. Det handlar framför allt om att båda sidor måste använda sitt omdöme i dessa frågor. Lagstiftningen är glasklar. Vi har yttrandefrihet i Sverige, men det krävs omdöme från båda sidor när den här typen av konflikter uppstår.

Anf. 8 BO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag konstaterar att vi ser olika på det tilltag som nu sker ute i kommunerna. Jag är allvarligt bekymrad över att ledande politiker och tjänstemän betar sig på det sättet. Civildepartementet har uppgiften att hävda den kommunala självstyrelsen. Vore det inte på sin plats att man hade några konferensomgångar där man tog upp denna fråga? Det har skrivits väldigt mycket. Företrädare för de fackliga organisationerna känner sig utlämnade.

Vore det inte på sin plats att arrangera några konferenser där kommunal- och landstingspolitiker samlas? Då kan innehållet i lagstiftningen om offentlighet, yttrandefrihet och kommunal demokrati repeteras. Det är uppenbart att man bestämt behöver säga ifrån.

Jag har lett en arbetsgrupp inom det socialdemokratiska partiet som har haft till uppgift att se över de olika styrsystemen, marknadstänkandet och köp-sälj-systemen. Till skillnad från Inger Davidson är jag ganska säker på att det är tidsandan där kommuner ses som företag som öppnar vägen för företrädare för en del kommuner att bryta mot yttrandefrihetslagen. Rapporten heter Demokrati eller marknad, och jag skall gärna överlämna den till Inger Davidson.

Jag har kunnat se att i många kommuner och landsting hotas de svaga av marknadstänkandet. De känner sig hotade. Jag har även sett att kommunal- och landstingspolitiker har satt sig på läktarna och låtit tjänstemän och andra sköta kommunerna. Jag kan se att det kommunala självstyret försvagas. Efter ett tag tappar de förtroendevalda kunskaperna. Har de inte kunskaper kan de inte ta itu med ekonomi och viktigt förändringsarbete.

Jag anser att vi står inför en skiljeväg. Den kommunala demokratin måste återupprättas. Vi måste stå för dessa värden.

Jag vill gärna få en reaktion från Inger Davidson. Vad kan man göra för att få kommuner och landsting att stå för yttrandefrihet och demokrati?

Anf. 9 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Bo Holmberg nämner den kommunala självstyrelsen. Den är viktig. Den innebär bl.a. att staten har stort förtroende för dem som företrädar de olika partierna i kommunerna och räknar med att de tar ansvar för att grundlagarna följs. Vi anser att det är en självklarhet.

Vidare var det frågan om vad vi gör på Civildepartementet angående lokal

demokrati. Vi har ägnat största delen av denna mandatperiod åt just hur detta skall utvecklas. Vi tillsatte en kommitté som fick i uppdrag att se över utvecklingen av den lokala demokratin i de enskilda kommunerna. Förslag har lagts fram som har lett fram till en proposition. Jag skall presentera den för riksdagen i nästa vecka. I propositionen kommer det att finnas ett antal förslag som konkret går ut på att öka de enskilda medborgarnas insyn och inflytande i den kommunala verksamheten. Det är precis det denna debatt handlar om.

Jag tycker att Bo Holmberg gör det lätt för sig när han avfärdar hela diskussionen om marknadsorientering som ett nödvändigt ont. Kommunerna behöver utsätta verksamheten för konkurrens för att komma till rätta med de ekonomiska problem som finns på alla nivåer i Sverige i dag. Vi måste våga diskutera den fråga jag nämnde i mitt första inlägg, nämligen hur vi skall kombinera sparåtgärder, konkurrens och samtidigt ha ett bra demokratiskt inflytande från medborgarna i kommunen.

Bo Holmberg efterlyser konferenser. Tre regionala konferenser finns planerade för denna vår. Där kommer vi att träffa många kommunala företrädare. Konferenserna skall handla om lokal demokrati och medborgarnas möjligheter till insyn och ansvar.

Anf. 10 BO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag får tyvärr konstatera att civilministern inte kan ge något besked till dem som arbetar i kommuner och landsting i fråga om att ordentligt ta itu med avarterna att flytta på folk som protesterar mot kommunala beslut. Jag kan också konstatera att klyftan vidgas mellan vad Inger Davidson säger om det arbete som görs i departementet för demokratin och vad som händer ute i kommuner och landsting. Klyftan vidgas också mellan de nationella mål som regering och riksdag lägger fast kring välfärdspolitiken och möjligheterna att förverkliga dem ute i kommuner och landsting. Där finns det inte tillräckligt med pengar eller engagemang för att realisera målen.

Jag har också en helt annan åsikt än Inger Davidson om hur ekonomin skall hanteras. Vi kan konstatera att denna regering inte har varit särskilt framgångsrik. Tvärtom! Regeringen har gjort ett antal missbedömningar i den ekonomiska politiken som har kört landet direkt i diket.

Men vi har också erfarenheter från två års arbete i Hälso- och sjukvårdsutredningen. Där har de olika köp-sälj-systemen och konkurrenstänkandet utvärderats för att se om de har lett till effektivare vård än traditionell budget och styrning. Det har visat sig att dessa system inte har spelat någon roll. Skattestopp och indragningar av pengar har varit av avgörande betydelse. Det är det som har lett till i princip samma ekonomiska utveckling i kommuner och landsting.

Vid en internationell konferens har man kunnat konstatera följande: För Guds skull, släpp inte den svenska modellen i sjukvården! Håll fast vid demokratin och kontrollen av totalkostnaden. De är mest effektiva i de industrialiserade länderna. Det finns inget land i världen som har så effektiv sjukvård som Sverige.

Talet om att föra in marknad och konkurrens för att få bättre ekonomi

håller inte i sak. Vidare har det lett till oro inom sjukvården när socialutskottet har uttalat att man skall se upp så att inte den kliniska forskningen om sjukvården eftersätts. Den passar inte alltid i köp-sälj-systemen.

Jag tycker att Civildepartementet skall ta initiativ till följande uttalande: Nu får kommuner och landsting lugna ned sig. De skall inte utvecklas till någon experimentlåda. Nu måste alla försök som pågår utvärderas om hur de har slagit mot målen för välfärdspolitiken, demokratin och yttrandefriheten.

Regeringen skall med kraft säga att det är dags att lugna ned sig, stå för trygghet och yttrandefrihet och demokrati. Om inte detta sker, kommer utvecklingen att fortsätta åt fel håll.

Anf. 11 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Vi är inte överens om hur verksamheten i kommunerna skall bedrivas. Jag tycker att det är viktigt att fler får vara med, inte bara privatägda företag utan också t.ex. föreningar och ideella organisationer. De kan med ett personligt engagemang tillföra verksamheten dimensioner som annars inte finns och som också kan leda fram till en utvecklad demokrati. Allting skall inte styras i en liten fyrkant och se likadant ut. Där har vi olika åsikter.

Jag förstår också att Bo Holmberg har svårt att smälta att ekonomin efter att antal insatser av regeringen nu äntligen är på väg att vända. Jag hoppas att det kommer att bli tydligare. Allt tyder på att ekonomin äntligen har vänt och att många insatser som regeringen har gjort, bl.a. för att öka möjligheterna för småföretagare, nu leder till att fler får jobb. Det kommer att så småningom stabilisera ekonomin.

Jag vill återkomma till frågan om den kommunala självstyrelsen. Det är viktigt att vi hävdar den kommunala självstyrelsen. Vi skall inte styra och säga att så och så skall kommunerna göra. Däremot är det viktigt att ha en dialog, följa utvecklingen och framföra synpunkter. Det är viktigt att vi tillåter att den kommunala självstyrelsen får utvecklas.

Jag kan också konstatera att Bo Holmberg egentligen inte ger några egna förslag till hur man kan komma till rätta med de enskilda fallen. Jag kan självfallet inte diskutera dem. Men det påstås att gränserna för yttrandefriheten har överträtts i dessa fall. Det är ett problem. Men jag har inte hört några förslag från Bo Holmberg för att komma till rätta med problemen.

Vi är överens om att demokratin inte får åsidosättas när organisationer av olika slag förändras i kommunerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1993/94:191 Exekutiv försäljning av fast egendom

Prot. 1993/94:75
18 mars 1994

*Svar på
interpellationer*

Kulturutskottets betänkanden
1993/94:KrU18 Övergripande kulturfrågor
1993/94:KrU20 Ersättningar och bidrag till konstnärer
1993/94:KrU21 Teater, dans och musik
1993/94:KrU25 Kulturmiljövård
1993/94:KrU26 Museer och utställningar

Jordbruksutskottets betänkanden
1993/94:JoU17 Godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Litauen på fiskets område
1993/94:JoU18 Tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1993/94

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1993/94:AU11 Arbetsmarknadspolitik
1993/94:AU12 Arbetslivspolitik
1993/94:AU14 ILO:s konvention nr 173 och rekommendation nr 180

5 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 17 mars

1993/94:117 av *Hans Göran Franck* (s) till statsministern om Sverige och EU:s försvarsplaner:

Den 1 mars 1994 meddelade regeringen att Sverige och EU i allt väsentligt enats om villkoren för Sveriges inträde som medlem i EU.

Beträffande utrikes- och säkerhetspolitiken hänvisades endast till att parterna den 21 december 1993 gjorde ett gemensamt uttalande där "vikten av en effektiv och väl sammanhållen utrikespolitik med utgångspunkt från EU-fördraget" betonades. Kandidatländerna för medlemskap i EU erbjöds också att "delta i utformningen av utrikes- och säkerhetspolitiken redan före medlemskapet".

I artikel J 4 i Maastrichtavtalet finns nyckelparagrafen om säkerhetspolitiken: 1. "Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken skall omfatta alla frågor som berör unionens säkerhet, inbegripet utformningen på lång sikt av en gemensam försvarspolitik, som med tiden skulle kunna leda till ett gemensamt försvar." 2. "Unionen anmodar Västeuropeiska unionen (VEU) som är en integrerad del av unionens utveckling att utarbeta och genomföra unionsbeslut och unionsaktioner som berör försvaret. Rådet skall genom överenskommelse med VEU besluta om de nödvändiga praktiska arrangemangen."

Ytterligare förtydligande finns i Förklaring om Västeuropeiska unionen: "Målet är att bygga upp VEU stegvis som Europeiska unionens försvarskomponent."

Vid öppnandet av Sveriges förhandlingar om EG-medlemskap den 1 feb-

ruari 1993 förklarade statsrådet Ulf Dinkelspiel på svenska regeringens vägnar att Sverige önskar "delta fullt ut i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom unionens ram". Han uttalade vidare att "vi är beredda att ikläda oss samma fördragsmässiga rättigheter och skyldigheter som gemenskapens nuvarande medlemmar". Han tillade att vi inser "att utformningen på lång sikt av en gemensam försvarspolitik som med tiden skulle kunna leda till gemensamt försvar är ett mål för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken som kommer att diskuteras vidare inom ramen för 1996 års översynskonferens. Vi avser inte hindra den Europeiska unionens utveckling på vägen mot detta mål."

I anförandet nämndes att Sveriges militära alliansfrihet alltjämt består. Däremot gjordes inte något yttrande om att den syftar till neutralitet i krig, vilket riksdagen också beslutat om. Enligt försvarsminister Anders Björck har "den svenska neutralitetspolitiken spelat ut sin roll" (TT den 10 oktober 1993).

Regeringen har intagit den hållningen att ingen kan tvinga Sverige att delta i ett gemensamt EU-försvaret eftersom EU måste fatta ett sådant beslut enhälligt. Sverige kan säga nej.

Men så enkelt är det inte. Sverige har sålunda inte bara avstått från att hindra utvecklingen mot ett gemensamt försvar utan även förklarat sig villigt att fullt ut delta i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom unionens ram.

Det synes inte finnas någon reell vilja från regeringens sida att framdeles fullfölja en alliansfri linje syftande till neutralitet i krig.

Om en sådan vilja verkligen hade funnits hos regeringen skulle Sverige givetvis i förhandlingarna redan från början anmält krav på undantag rörande försvarspolitik och försvarssamarbete.

Danmark har beträffande försvarspolitik och försvarssamarbete fått ett undantag vilket innebär att Danmark inte deltar i utarbetandet och genomförandet av avgöranden och aktioner inom unionen som har betydelse på försvarsområdet.

Till detta kommer att ledande företrädare för Europaunionen, bl.a. den franske europaministern Alain Lamassoure, vid ett besök nyligen i Sverige tydligt deklarerade att Sverige måste ansluta sig till EU-försvaret. Enligt Lamassoure är det för närvarande inte obligatoriskt, men på sikt måste Sverige som EU-medlem gå med i den västeuropeiska försvarsalliansen. Observatörsstatus i VEU kan tillåtas, men är endast ett provisorium enligt Lamassoure.

Fredsforskaren Vilhelm Agrell har kommenterat det inträffade på följande sätt: "Målsättningen att nå ett snabbt avtal med EU prioriterades till priset av de nationella säkerhetsfrågorna. Sverige är berett att följa EU vart vägen än leder." Och han tillägger: "Om vi tänker oss en situation om låt oss säga fyra-fem år med ett framväxande europeiskt försvar som kommer att innehålla en fransk och kanske en brittisk kärnvapenkomponent så är det inte alls svårt att se att en sådan linje kommer att vara helt oacceptabel för större delen av den svenska allmänheten."

På grund av det anförda får jag ställa följande frågor till statsminister Carl Bildt:

1. Eftersträvar statsministern att Sverige ansluter sig till VEU?
2. Har Sverige de facto bundit sig för att framdeles ingå i ett gemensamt försvar inom unionens ram?
3. Varför begärde inte Sverige undantag från att delta i utarbetandet och genomförandet av avgöranden och aktioner inom unionen som har betydelse på försvarsområdet?
4. Kan Sverige delta i ett gemensamt västeuropeiskt försvar som kommer att innehålla en fransk och en brittisk kärnvapenkomponent?
5. Varför angavs det inte i det svenska anförandet den 1 februari 1993 vid öppnandet av Sveriges förhandlingar med EU att Sveriges säkerhetspolitik även skall syfta till neutralitet i händelse av krig?

6 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 17 mars

1993/94:404 av *Ingela Mårtensson* (fp) till utrikesministern om valen i Turkiet:

Förra veckan deltog jag i en internationell delegation till Turkiet för att bl.a. inhämta information om situationen inför valet den 27 mars. Demokratiska partiet (DEP) har beslutat att inte delta i valet eftersom det inte kan garantera kandidaternas säkerhet. Dessutom har flera av dess ledamöter i parlamentet fråntagits sin immunitet och fängslats.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utrikesministern:

På vilket sätt kommer Sverige att agera för att det skall vara möjligt att genomföra demokratiska val i Turkiet?

1993/94:405 av *Stina Eliasson* (c) till kulturministern om nordiska närradiostationer:

I bygder som ligger nära gränsen mellan Sverige och Norge är det praktiskt genomförbart att samköra de båda ländernas närradiostationer.

Så är t.ex. fallet med närradiostationen i Gäddede i Jämtland och närradiostationen i Lierna kommun på norska sidan. Fyra kilometer skiljer kommunerna åt. Den nuvarande lagstiftningen lägger emellertid hinder för ett sådant – enligt min mening – ganska självklart nordiskt kultursamarbete, och det borde till att börja med beviljas undantag från radiolagen.

Mot denna bakgrund vill jag fråga kulturministern:

Är kulturministern beredd att ta initiativ till en lagändring som underlättar samkörning mellan närradiostationer i de nordiska ländernas gränsområde?

1993/94:406 av *Ulrica Messing* (s) till civilministern om förslaget om en ny myndighet för ungdomsfrågor:

Prot. 1993/94:75
18 mars 1994

I ungdomspropositionen som regeringen presenterar föreslår Inger Davidson att Statens ungdomsråd som organisation läggs ned och en ny myndighet, Ungdomsstyrelsen, skall bildas i stället.

På vilket sätt kommer landets unga att märka att något nytt har hänt med ungdomsfrågorna?

1993/94:407 av *Margareta Viklund* (kds) till justitieministern om åtgärder mot porrklubbar:

År 1982 förbjöds de s.k. sex- och porrklubbarna i Sverige. De nattklubbar som ersatt denna verksamhet kan knappast accepteras. Unga flickor utnyttjas och förnedras.

Bevisligen finns många "gråa" klubbar i våra storstäder. Den sofistikerade reklam som sänds ut till presumtiva klubbbesökare gränsar till koppleri.

Min fråga till justitieministern är: På vad sätt tänker justitieministern sätta stopp för den för närvarande expanderande verksamheten med porrklubbar?

den 18 mars

1993/94:408 av *Birgitta Hambræus* (c) till statsrådet Görel Thurdin om miljöprövning av timmertransporter på landsväg:

Riksdagen slog häromdagen återigen fast att det trafikpolitiska målet är en trafikförsörjning "till lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnader" och instämde i "regeringens och motionärernas bedömning att det är angeläget att stärka kollektivtrafikens konkurrenskraft ytterligare." (1993/94:TU16 s. 9 f). Riksdagens revisorer prövar samhällsekonomiska kalkyler på transportområdet, på uppmaning av trafikutskottet. Kostnader för ökat slitage på vägar, för miljöförstöring och ökade trafikolyckor räknas in i sådana kalkyler. SJ:s taxepolitik måste vägas in i samhällsekonomin. I november frågade jag kommunikationsministern om han ville säkerställa att de EG-anpassade nya bruttoviktbestämmelserna till 60 ton för landsvägstransporter inte får skadliga effekter för miljö och trafiksäkerhet i vårt land. Mina farhågor har besannats, i och med att Trätåg AB varslar om nedläggning av fem av nio timmerterminaler och för över timret från tåg till lastbil. Risker är stora att även flistransporter förs över på landsväg och att vissa järnvägssträckor hotas.

Enligt 4 kap. 2 § naturresurslagen kan regeringen pröva en verksamhet där konsekvenserna för miljön kan bli betydande. Nedläggningen av timmerterminalerna medför avsevärt ökat tryck på miljön. Överväger statsrådet att miljöpröva Trätåg AB:s planer att öka lastbilstransporterna?

Ungdomars möjlighet till oberoende och självständighet beror på möjligheten att få jobb och därmed en egen inkomst. I dag är mer än var femte ungdom utan denna möjlighet. Regeringen har nyligen lagt en s.k. ungdomsproposition som skall behandla ungdomars uppväxtmöjligheter. Vad gäller den kanske viktigaste åtgärden, rätten till arbete, är propositionen tom på nya förslag.

I debatten har krävts förslag om ungdomsgaranti, motsvarande den som finns i Danmark, uppsägningsstopp i offentlig sektor, nyinvesteringar i byggande och ytterligare utbildningsplatser. Inget av detta presenteras i regeringens ungdomsproposition.

Ungdomars intresse för miljöfrågor och de stora miljöproblem som finns i dag tas inte på något sätt till vara. Arbetslösheten bland ungdomar är inte heller avtagande utan konstant på en hög nivå. De flesta går i passivitet och utan att delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Att nöja sig med insatser på nuvarande nivå innebär med andra ord att man nöjer sig med den arbetslöshetsnivå som finns bland ungdomar i dag.

Vilka ytterligare åtgärder avser civilministern och regeringen vidta för att minska ungdomsarbetslösheten?

1993/94:410 av *Martin Nilsson* (s) till civilministern om social snedrekrytering till utbildning:

I det beslut som riksdagen fattat om den s.k. skolpengen ges rätt att ta ut "skäliga" skolavgifter. På flera håll har detta inneburit elevavgifter på flera tusen kronor per termin.

På Stockholms universitet avslöjades nyligen att det var möjligt att köpa sig till en utbildningsplats när man inte klarat uttagningen.

I SOU 1993:85 "Ursprung och utredning" sägs bl.a. att "den sociala snedrekryteringen förändrats rätt lite" och att "det finns (dock) ingen anledning att generellt hysa misstro till politiska medel". Exempelvis blir det enligt utredningen mindre snedrekrytering "ju mindre segregerade grundskolorna är".

Genom skolavgifter segregeras ungdomar från olika uppväxtmiljöer. Ungdomar med olika studietradition hemifrån uppmuntras i olika stor utsträckning att studera i ett system med avgifter.

Nyligen har regeringen beslutat att tillsätta en utredning som bl.a. skall se över lagarna som reglerar rätten till studier. Detta riskerar ytterligare att öka den sociala snedrekryteringen vid antagning till högre studier.

I den nyligen avlämnade ungdomspropositionen sägs bl.a. att "Alla ungdomar behöver kunskap för att kunna hävda sig på en förändrad arbetsmarknad."

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att den sociala snedrekryteringen skall minska och att fler skall få kunskap?

Det har under senare tid förekommit allvarlig kritik mot inhuman flyktingpolitik i allmänhet och alltför restriktiv rättstillämpning i synnerhet. Det gäller bl.a. att viseringsinstrumentet används så att asylrätten de facto begränsas, att avlägsnanden av asylsökande inte sällan sker på svaga och inhumana grunder, att riskerna för tortyr och annan brutal behandling inte beaktas i tillräcklig utsträckning (i Peru, Bosnien, Kosovo, Turkiet m.fl.), att barn alltför ofta behandlas på ett inhumant sätt och att Sverige inte tillräckligt aktivt agerar mot allt restriktivare flyktingpolitik i olika delar av Europa.

I anledning härav får jag ställa följande fråga till statsrådet Birgit Friggebo:

Vilka konkreta åtgärder avser regeringen i anledning av kritiken att vidta för att säkra en generös och human flyktingpolitik och rättstillämpning?

1993/94:412 av *Hans Göran Franck* (s) till näringsministern om undanröjande av hälsorisker från starkströmsledningar:

Genom stadsdelen Bergshamra i Solna går en starkströmsledning som tillhör Stockholm Energi AB. Ledningen som går rakt genom bebyggelsen ovan jord har skapat stor oro för betydande hälsorisker bland befolkningen, särskilt bland barnfamiljer. Det gäller att söka finna en lösning som innebär att kraftledningen kan flyttas på ett acceptabelt sätt. Den bästa lösningen är att kraftledningen dels grävs ned under jord, dels dras genom en tunnel. I avvaktan därpå kan det bli erforderligt att finna en temporär lösning som undanröjer riskerna för de boende.

Mot bakgrund härav får jag fråga statsrådet Per Westerberg följande:

Är regeringen beredd att verka för såväl varaktiga som temporära lösningar som undanröjer hälsoriskerna för de boende på grund av starkströmsledningar?

1993/94:413 av *Martin Nilsson* (s) till civilministern om lägre ingångslöner för ungdomar:

I den nyligen avlämnade ungdomspropositionen sägs att det är viktigt att det ständigt finns möjligheter till att växla från exempelvis mer lågproduktiva arbeten till högproduktiva arbeten, dvs. arbeten i tillväxtsektorer med högre löneutveckling.

Finansministern har tidigare uttalat sig för lägre ingångslöner för att skapa fler nya jobb. I ungdomspropositionen sägs bl.a. att ungdomar skall ges goda förutsättningar att etablera sig som vuxna.

Avser regeringen och civilministern att verka för lägre ingångs- och ungdomslöner för att öka ungdomars möjligheter till etablering i vuxensamhället?

1993/94:414 av *Martin Nilsson* (s) till civilministern om möjligheter för ungdomar att göra sina åsikter hörda:

Regeringen har nyligen presenterat sitt s.k. förslag till ungdomspolitik. Det sägs beskriva livsvillkoren för ungdomar i dag och syfta till en sammanhållen ungdomspolitik. I propositionen beskrivs de problem som finns i dag med exempelvis ungdomsbrottslighet, kommersialism och missbruk. Över huvud taget präglas regeringens syn på ungdomar av problem. Regeringen har stor tilltro till att dessa problem skall kunna tillrättaläggas genom att "förmedling av sunda normer till barn och ungdom bör genomsyra allt ungdomsarbete" (budgetpropositionen, januari 1994). Liknande skrivningar finns i mängd i förslaget till ungdomspolitik. Vuxenvärlden skall alltså förmedla de "sunda normer" som präglar denna värld till ungdomsvärlden som kännetecknas av "osunda normer".

Problemet framför andra är kanske att många ungdomar inte uppfattar vuxenvärldens normer som speciellt sunda. Om inte vuxenvärlden i handling visar att man står för värderingar som solidaritet, demokrati och humanism riskerar regeringens ord att bli just bara ord.

Regeringen betonar också vikten av ungdomars kontakt med vuxna. Kontakt är ömsesidig och ett utbyte av idéer. Många ungdomar upplever det i dag som ett problem att vuxna inte lyssnar på deras åsikter.

Vilka konkreta åtgärder avser regeringen och civilministern vidta för att ungdomars värderingar och åsikter bättre skall höras i vuxenvärlden?

1993/94:415 av *Martin Nilsson* (s) till civilministern om elevers inflytande över undervisningen:

Regeringens proposition om ungdomspolitik syftar bl.a. till att ungdomars personliga delaktighet, ansvarstagande, medmänsklighet och inflytande skall främjas. De förslag som finns för att stärka ungdomars inflytande och delaktighet i arbete och utbildning inskränker sig till en ökad valmöjlighet. Att välja är i och för sig inte felaktigt, men det är otillräckligt. Om ungdomar ges uppfattningen att det så fort ett problem dyker upp bara är att knalla i väg uppmuntrar detta i liten utsträckning till ansvarstagande och delaktighet.

I utredningen *Ungdom och makt* lämnades flera förslag och idéer om hur ungdomars vardagliga inflytande över exempelvis utbildning kan öka. Det handlar om ett inflytande som förutsätter dagligt ansvarstagande över verksamheten, där eleverna kan påverka även efter den dag då valet skett och där elever får sitta med i skolornas lokala styrelse.

I ungdomspropositionen finns tyvärr inga förslag om hur elevernas inflytande, ansvar och delaktighet skall stärkas.

Avser regeringen vidta konkreta åtgärder för att elevernas inflytande över undervisningen skall öka?

7 § Kammaren åtskildes kl. 9.45.

Prot. 1993/94:75
18 mars 1994

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Fredagen den 18 mars

1 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	1
2 § Svar på interpellation 1993/94:103 om vittnens rädsla för repressalier	1
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
3 § Svar på interpellation 1993/94:98 om den kommunala demokratin	5
Civilminister Inger Davidson (kds)	
Bo Holmberg (s)	
4 § Bordläggning	11
5 § Anmälan om interpellation	
1993/94:117 av Hans Göran Franck (s) om Sverige och EU:s försvarsplaner	12
6 § Anmälan om frågor	
1993/94:404 av Ingela Mårtensson (fp) om valen i Turkiet . .	14
1993/94:405 av Stina Eliasson (c) om nordiska närradiostationer	14
1993/94:406 av Ulrica Messing (s) om förslaget om en ny myndighet för ungdomsfrågor	15
1993/94:407 av Margareta Viklund (kds) om åtgärder mot porrklubbar	15
1993/94:408 av Birgitta Hambræus (c) om miljöprövning av timmertransporter på landsväg	15
1993/94:409 av Martin Nilsson (s) om ungdomsarbetslösheten	16
1993/94:410 av Martin Nilsson (s) om social snedrekrytering till utbildning	16
1993/94:411 av Hans Göran Franck (s) om flyktingpolitiken .	17
1993/94:412 av Hans Göran Franck (s) om undanröjande av hälsorisker från starkströmsledningar	17
1993/94:413 av Martin Nilsson (s) om lägre ingångslöner för ungdomar	17
1993/94:414 av Martin Nilsson (s) om möjligheter för ungdomar att göra sina åsikter hörda	18
1993/94:415 av Martin Nilsson (s) om elevers inflytande över undervisningen	18